

Reinsjødansen 2018

[Skriv inn sammendrag av dokumentet her. Sammendraget er vanligvis et kort sammendrag av innholdet i dokumentet. Skriv inn sammendrag av dokumentet her. Sammendraget er vanligvis et kort sammendrag av innholdet i dokumentet.]

Reinsjø- dansen 2018

Tale ved Olav W. Sveinsson,
holdt 11. aug. 2018 på
Fjelldansefeten i nordenden av
Reinsjøen.

foto1

Nes Historielag
Stifta 1996

Tale ved markeringen av Reinsjøfjelldansen 11. aug. 2018.

Goddag fjellfolk!

Jeg heter Olav Sveinsson og representerer **Nes Historielag** i forbindelse med markeringene her i Nesfjellet.

Velkommen til «Dansarflata» eller «Dansarfeten» her i nordenden av Reinsjøen, nær skjæringspunktet mellom kommunene Flå, Nore og Uvdal og Nes:

I dette fjellområdet har det vandret mennesker i uminnelige tider. Gjennom et oldtidsfunn i **1923** av en flintskrape/flekkekniv, datert av fagfolk til å være fra yngre steinalder, har en bevis for menneskelig aktivitet vel 4000 år tilbake i tid og kanskje vel så det.

Og Reinsjøen bærer sitt navn med rette for også i dag trives reinsdyrene i de frodige liene og fjellområdene på begge sider av vannet, og det er også i dag slett ikke uvanlig å treffe på større eller mindre flokker i området.

Ved denne store steinen eller flyttblokken, kalt «**Dansarsteinen**», møttes folk i eldre tid ved midtsommerleite til dans og leik, men også til nevekamp mellom bygdekjempene.

Årets samling er den tredje i rekken. Ved samlingen i **2016** fortalte jeg om den tradisjonsrike fjelldansen på dette stedet.

I **2017** var temaet en kongelig jakttur i 1908 i disse trakter da kong Haakon var med sammen med Fridtjof Nansen og noen av kongens venner fra Kristiania. Med i følget var lokale kløvkarer med kløvhester, lakeier eller kongelige tjenere.

Temaet for årets samling er Drifteslepa, den flere hundre år gamle ferdselsåra mellom Vestlandet og dalene og flatbygdene på Østlandet.

Slepa gjennom Nesfjellet var en sideslepe til nordre Nordmannsslepa. Denne slepa gikk opp fra Aurland i Sogn, kryssa Hallingdal ved Sundre i Ål, gikk så videre innover fjellet mot Nes over Skålsrudstølen i Nes Nordmark der det var en driftevoll der dyrene fikk beite og driftefolket fikk hvile. Deretter gikk slepa videre til Foss og ned til Rukke, øverst i Rukkedalen. Her kryssa den elva, og fulgte leia opp mot Jordesli. Deler av slepa gikk videre over Brynhildsseter, langs vestsiden av Hallingnatten, krysset bekken her i nordenden av Reinsjøen og fortsatte langs østsiden av vannet og videre ned vest for Flentepiken og til Flatvollen på Eggedalsfjellet, videre gikk ferden mot byene og flatbygdene.

Begrepet **Nordmannsslepene** kommer av at folk i Numedal og Hallingdal i eldre tid kalte vestlendingene «nordmenn».

Hva er så ei kvegdrift?

Byene på Østlandet måtte ha tilførsel av mat, byene Kongsberg, Drammen og Christiania var sentrale i denne sammenhengen.

Handelskarer kjøpte opp storfe og sau på Vestlandet vinterstid. Når det ble farbart over vidda, drev handelskarene dyrene over fjellet til flatbygdene og kjøpstedene på Østlandet. Når driften kom til Hallingdal, kom det ofte flere dyr til som var kjøpt opp der. En slik drift kunne være på opp mot 100 dyr.

Dyra måtte være i godt hold når de kom fram til markedene i byene, dette økte verdien. Faste driftevoller undervegs ble brukt til hvile og beiting.

En mindre del av slepa gjennom Nes kommune, fra Eivindslipå Rukkedalsiden og til innunder Åkrefjell, er for noen år siden ryddet og skiltet av **Nes Historielag**.

Tragisk hendelse

Den 26.9.1915 var en eldre kvinne fra Hol i Hallingdal med i ei fedrift som ble overrasket av et forrykende uvær med sterk vind og snøføyk. Driftekarene gikk foran med kløvhestene. Hun gikk bak for å jage dyrene, men hadde gått av slepa og satt seg bak en stein som ga ly for været. Derfor fant de henne ikke da de gikk tilbake første gang for å se etter henne. Først på morgenen dagen etter ble hun funnet frosset i hjel i «Pikeskaret» sør for Reinsjøen, opp for Flatvollen på Eggedalsfjellet. Hun hadde krøpet ned ved en stein og ble funnet med hodet gjemt i stakken. Det sto i tredve år et trekors på dette stedet, like vest for fjelltoppen Flentepiken.

Reinsjøfjellandsen

Ved Reinsjøen møttes i eldre tid hallinger og numedøler fra de omliggende bygder og seterområder til fjellands ved midtsommerleite. Ja, i riktig gammel tid skal det etter sigende ved enkelte anledninger ha blitt danset samtidig på tre forskjellige dansefeter ved dette langstrakte fjellvatnet. Unge og eldre, karer og kvinnfolk kom ridende på kåte hester i flotte bunader med nisteskrepper og store brennevinskagger. Her danset de, her drakk de, her handla de hester og her sloss de så blodet fløt. Da vanket det både «knyttneve- og låsheldeslag», og det hendte ikke så sjelden at de dro kniven. Ja, et «numedalstøkje» fra den tid sier: «Sævren slo so godt mæ turre neven som børtnes' n mæ laashælda».

For å si det med Tollef G. Myhre i boka «Hallingdalens historie»: «Her ble mang en hest sprengt, mang en sprek kar dengt, og mange vakre jenter i dansen slengt». Og den genblandingen som gjerne fulgte med disse fjellandsene bør en vel kunne mene var gunstig for folkehelsen i avstengte bygder på den tiden.

I boka «Gamalt fra Numedal, bind 2» skriver forfatteren Tov Flatin om Reinsjøandsen (utdrag): «Hvert bygdelag holdt seg for seg selv til å begynne med. Utpå kvelden første dagen tok dansen til. Når de hadde drukket så de begynte å kjenne det i toppen, begynte de å erte hverandre opp på dansevollen og ville se hvem av bygdelaga som hadde den beste slåsskjempen. Og gikk det da for hardt på denne, kom sambygdingene ham til hjelp. Dette gjorde at motparten også måtte ha hjelp, og villmannslivet slo ut i lys lue. Da kom det vel med at de hadde tatt med seg «fætlefyllur» for etter et slikt slag var det mange som trengte bandasje».

«Like etter sommersolvrevet skulle det holdes. Solens fest skulle det være, men som oftest blev det bare svir og drikk, slagsmål og drap. Men til denne fjellsletten ved Reinsjøen kom hallinger ridende i fargeglade klær med sølvspente sko og med ringlende seletøy på hestene. Her møtte de folk fra nabobygdene. Både gamle og unge var med, menn og kvinner. Tiner og skrepper hadde de, fulle av niste, og øl og brennevin hadde de med på små tønner. Spillemennene spilte skiftevis, og dansen gikk vilt over den brunbleike sletten». (Olava Engh: «Reinsjøandsen», Dølaminne 1974, utdrag)

«For vel et halvt hundre år siden var det en gammel mann i Nore de kalte Halvor Gurison. Han bodde på en plass under Raudstad som hette Lauvbu og hadde vært en berømt kjempekar. I sine unge dager var han årviss på Reinsjøandsen. En gang sloss ham med «Geiteryggen» fra Nes, største kjempen Hallingene

hadde, og slo han ned flere ganger. Men Geiteryggen reiste seg opp igjen og holdt ham i strake armer gjentatte ganger, for han var så mye sterkere. Da fikk Gurison knetak på armene hans og holdt de under seg, tvinna den lange hårluggen hans rundt fingrene, satte tomlene i øynene hans og klemte til så de sto ut. Men kjerringa til Geiteryggen var ved siden av ham, og da hun så dette, gikk hun på mannen og skreik etter hjelp. Noen av de sprekeste hallingene kom ridende med «låshellune» i hendene. De hadde slike låsejern på hestene, når de satte dem ifra seg, som ikke andre enn eieren fikk opp. «Jeg kunne vel redde meg borti fjellet, men så tok sinnet meg, min stakkar, og så tok jeg den første hesten i bisselet», sa Gurison. Han fortalte om dette etter at han var eldre. Da var han solgt. Hallingene gjorde ring rundt ham og slo ham med låshellune. Men så kom numedølene til og de jaga hallingene, og Gurison kom da fra det med livet.

Han Ola Nord-Skjønne rydda danseplassen der en gang med ei låshelle. De var så makeløs friske og spreke de Skjønne guttene.

Når slagsmåla var overstått og det var avgjort, hvem som skulle bære bjella på Reinsjødansen det året, ble det mer fredelig. Ungguttene «kipa» og «kjætte» seg på danseplassen og leika seg med jentene. De eldre drakk og handla hester. Folk fra de forskjellige bygdene blandet seg med hverandre, og dansen sto høyt i sky til langt ut over kvelden den andre dagen.

En gang hadde det vært et drabelig basketak der, og en mann lå igjen ihjelslått. Morgenen etter så de «Sjølgutten» danse og skape seg borte på vollen, og slengte hallingkast høyt mot himmelen. Han var visst i godt humør gutten da, synes vel de hadde gjort det bra». (Tov Flatin: «Gamalt fra Numedal», bind 2, (utdrag)

Utdrag fra kilder v. Olav W. Sveinsson, Nesbyen.

Nes Historielag
Stifta 1996

Reinsjøfjell dansen 12. august 2017

Noen ord ved Dansarsteinen

Olav W. Sveinsson

Vi befinner oss nå nær skjæringspunktet mellom kommunene Flå, Nore og Uvdal og Nes. Og her har det vandret mennesker i uminnelige tider, fra steinalder-fangstmannen som for 4000 år siden la igjen en flintskrape/kniv ved en rasteplass i strandkanten sørøst i vatnet, gjenfunnet av en annen fangstmann i 1923, til de mange driftekarene med følge som fulgte store kvegflokker langs drifteslepa sørover mot flatbygdene.

Her er vi ved arenaen for Reinsjøfjell dansen, der ungdommen i eldre tid møttes ved midtsommerleite til dans og leik, men også til nevekamp mellom bygdekjempene.

I nyere tid er dette vakre fjellområdet mye brukt til jakt og fiske og som turområde sommer og vinter. Ja, selv kongelige har ved flere anledninger ferdes i disse vakre omgivelser. Sist vårt nåværende kongepar på bryllupsreise i 1968.

En kongelig jaktur

I 1908 kom kong Haakon, Fritjof Nansen, finansmannen Thorvald Heiberg og kongens adjutant, kaptein Krag, til Nes for å jakte her i fjellet mellom sydenden av Reinsjøen og Nordre Økteren. Et fjellområde som Thorvald Heiberg leide på den tiden med utgangspunkt i seteren Langeli ved Økteren. Og Fritjof Nansen var med som kjentmann siden han hadde jaktet i området tidligere, blant annet sammen med storjegeren Ole Haraldset fra Rukkedalen.

Idrett og Friluftsliv

Omgangsvennene i kretsen rundt vår unge kongefamilie fra tidlig på 1900-tallet så det som en oppgave å gjøre de kongelige kjent med ulike sider ved det norske samfunnet, spesielt den gryende interessen for idrett og friluftsliv.

Taushetsbelagt brev

I et taushetsbelagt brev fra kong Haakons adjutant til den lokale bonden og oppsynsmannen i Børtnesødegårdene, Ellef Paulsen Teigen, ble det rekvirert 7 kløvhester til bagasjen, 1 kjerre, 3 karjoler, 3 kløvhester med kløvsadler og 2 ridehester med ridesadler.

Bromma stasjon

Det kongelige jaktfølget ble behørig tatt i mot på Bromma stasjon og fraktet i båt over til Børtnes. Deretter dro følget etter kjerrevegen opp gjennom bygda og videre etter kløvvegen forbi Myte og innover til Buvassli, så over snaufjellet til Reinsjøen der de kom inn på drifteslepa og fulgte den sydover Reinsjøflæan på østsiden av Reinsjøen og videre ned etter Reinsjøbekken til seteren Langeli ved Økteren i Nore.

«Kongeblakken»

Kongen rei det meste av turen på hesten til Ellef Teigen, og det sies at kongens lange bein subbet lyngen på ferden over fjellet. Og hesten fikk hedersnavnet «Kongeblakken» etter dette oppdraget.

Kongens jaktopp hold ga bra fangstutbytte, og etter en uke gikk ferden tilbake samme veg. Det er vel trolig at denne ferden var samtaleemne blant lokalbefolkningen i lange tider.